

Σοφοκλέους Οιδίπους Τύραννος, μετάφρ. **Ἄρτ. Μερτάνη-Λίτσα**, Ἐκδοσις Ἐμπορικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1987, σελ. 126.

Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ ἔχει ἔκδηλα τὰ στοιχεῖα τῆς κομψότητος καὶ τῆς καλαισθησίας ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τῆς ἐμφάνισιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς παρουσίαν. Βιβλιοδεσία, ἐξώφυλλον, χάρτης, ἐκτύπωσις, διακόσμησις, φωτογραφίαι ἐγχρωμοὶ καὶ μὴ, διακοσμητικαὶ εἰκόνες, ἐξεικονίσεις θεάτρων καὶ θεατρικῶν εἰδῶν, βινιέττες, σχεδιάσματα, ποικίλματα διακοσμητικὰ εἰς κάθε σελίδα καὶ αἱ συχνότατα παραθέσεις στίχων τῆς καλλιτεχνικῆς πρώτης τυπογραφικῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς δίδουν τὴν αἴσθησιν εἰς τὸν χειριζόμενον τὸ βιβλίον ὅτι ἔχει μπροστά του ἓνα βιβλίον ποῦ ζῆ συνεχῶς. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς παραστάσεως τοῦ περιεχομένου δράματος εἰς τὸ εἰκονιζόμενον Διονυσιακὸν θεᾶτρον, διὰ τῆς πρώτης γραπτῆς διατυπώσεώς του, ἧς δείγματα εἰς πᾶσαν σελίδα διὰ τῆς γραφῆς τοῦ 1500 μ.Χ., διὰ τῶν σχεδιασμάτων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ περιεχόμενον του, διὰ τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου τῆς μεταφράσεώς του, διὰ τῶν ἠθοποιῶν ποῦ τὸ παρέστησαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν θεᾶτρον καὶ διὰ τοῦ προγράμματος τῆς παραστάσεώς του. Ἴδου ἔργον τῆς μιᾶς ἀθανάτου Ἑλλάδος, ποῦ πραγματικὰ ποτὲ δὲν πεθαίνει, εἰς τὰ χέρια ἐνὸς νεοέλληνοσ ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται μὲ τὴν ἐνάργειαν ὅτι εἶναι συγγενῆς μὲ αὐτὸν ποῦ συνέγραψε τὸ ἔργον καὶ μὲ ἐκείνους τοὺς Ἀθηναίους ποῦ τὸ ἤκουσαν διὰ πρώτην φοράν καὶ μὲ ἐκείνους τοὺς Ἑλληνας τῶν μέσων αἰώνων ποῦ τὸ διεφύλαξαν ἀπὸ τὴν φθοράν τοῦ χρόνου καὶ τὴν δουλείαν καὶ τὸ παρουσίασαν ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν μέσων τῆς ἀνακαλυφθείσης τυπογραφίας εἰς τὸν κόσμον τῶν νέων χρόνων.

Ἐνα κομμάτι τῆς κομψότητος τοῦ βιβλίου, ἐσωτερικόν, ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἔξοχος καὶ εὐπρεπὴς δημοτικὴ διατύπωσις τῶν προλογισμάτων καὶ τῆς μεταφράσεως. Εἰς ποῖον ὀφείλεται ἡ λαμπρὰ αὐτὴ ἔκδοσις; Αὐτὸ τὸ βλέπομεν ἀπὸ τὸ βραχὺ προλόγισμα τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐμπορικῆς Τραπέζης Ἀνδρέα Μπούμη: «Ὅσοι κρατοῦν καὶ διαχειρίζονται τὴν οικονομικὴ δύναμη τῆς χώρας ὀφείλουν συνειδητὰ νὰ γίνουιν συνεργοὶ στὴν δημιουργία πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ἐξευγενισμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ βελτίστου βίου». Ἡ μεγαλόφρων αὐτὴ ἰδέα ὄθησεν εἰς μίμησιν τοῦ ἀρχαίου θεσμοῦ τῆς χορηγίας ἐπὶ τῇ 80ετηρίδι τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐμπορικῆς Τραπέζης διὰ τὴν παράστασιν τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ὅτι ἡ θεατρικὴ διδασκαλία ἰσοδυναμεῖ πρὸς σχολεῖον τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ παναρχαίαν διαπίστωσιν. Ὁ Ἀριστοφάνης διὰ στόματος τοῦ θεοῦ ἀπελευθερώνει τὸν Αἰσχύλον ἀπὸ τὸν Ἄδην καὶ τὸν ἀποστέλλει πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας παραγγέλλον εἰς αὐτόν: «*Ἄγε δὴ χάρων, Αἰσχύλε, χῶρει καὶ σώζε πόλιν τὴν ἡμετέραν γνώμῃς ἀγοθαῖς*». Δὲν λέγει σήμερον ἀκριβῶς τὸ ἴδιον πρᾶγμα εἰς τὸν Σοφοκλέα ὁ Διοικητὴς τῆς Ἐμπορικῆς Τραπέζης;

Ὡς πρὸς τὸ βιβλίον: πρὸ τῆς μεταφράσεως ὑπάρχουν τρία προλογικὰ σημειώματα, συνήθη εἰς τὰ προγράμματα τῆς παρουσιάσεως ἀπὸ σκηνῆς τῶν θεατρικῶν ἔργων

Τὸ πρῶτον, τοῦ Χ. Α. Λαμπρίδη, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἐννοίας τοῦ παρόντος δράματος, κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀγωνιώδης προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐκφυγὴν ἀπὸ τὴν βαρεῖαν του μοῖραν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνεται τὸ αἰώνιον στοιχεῖον εἰς τὴν χρονικῶς πεπερασμένην ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ εἰσαγωγή τῆς μεταφραστρίας Ἀρτέμιδος Μερτάνη ἀναλύει τῇ βοηθειᾷ φιλοσοφικῶν σχημάτων τὴν πλοκὴν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν θείων δυνάμεων καὶ τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀνεύρη τὸν ἑαυ-

τόν του. Ὁ σκηνοθέτης Γ. Μιχαηλίδης ἐπισημαίνει τὴν διπλὴν διάστασιν τοῦ ἔργου, ὡς μύθου καὶ ὡς ἐρμηνείας φιλοσοφικῆς καὶ θρησκευτικῆς.

Τὸ κύριον σῶμα τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖ φυσικὰ ἢ μετάφρασις. Αὐτὴ δὲν εἶναι ἕμμετρος, πρᾶγμα βεβαίως ποὺ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον. Ἀποδίδει κατ' ἐννοιαν τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου κατὰ διατύπωσιν προσηρμοσμένην εἰς τὸν λόγον τοῦ ἠθοποιοῦ. Ὁ λόγος εἶναι ὁμαλὸς δημοτικὸς, ἀπηλλαγμένος τῶν ἐνίοτε ἀπαντωμένων εἰς ἄλλας μεταφράσεις ἀκαλαισθήτων ρήσεων· τούναντίον κάπου-κάπου ἐμφανίζει δραστικὰς λέξεις τοῦ πρωτοτύπου. Οὐδαμοῦ βλέπω προδιδόμενον τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου. Διακρίνω ἐνίοτε προσπάθειαν ρυθμικοῦ λόγου κυρίως εἰς τὰ χορικά, ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ, λ.χ. σελ. 59.

Κι' οὔτε πιά ποὺ ὑπάρχει ὁδὸς
 νὰ σκεφθεῖς, τὰ κακὰ ν' ἀποδιώξεις.
 Μαραμένα τῆς γῆς τῆς τρανῆς τὰ γεννήματα...
 ἢ σελ. 62 ἴκετεύεις, προσπέφτεις, μὰ γιὰ ὄσα ζητᾶς
 μοναχὰ ἂν μ' ἀκούσεις καὶ συντρέξεις καὶ σὺ
 μορεῖς ναῦρεις γιαιτρεῖά, τὰ κακὰ νὰ ξεφύγεις...

Μία ἰδιοτυπία παλαιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου εἰσάγεται εἰς τὸν μεταφραστικὸν λόγον, ἢ χρῆσις τοῦ ἄρθρου εἰς θέσιν ἀντωνυμίας: Τὰ ποὺ βαραίνουν τὴν ψυχὴ σου... τὸν ποὺ οἱ Θεοὶ βέβηλο δεῖξαν..., Μοῦ ζητᾶς τὸ ποὺ μονάχα ὁ Θεός... Ἐπιδοκιμάζω μετ' ἐγκωμίων τὸν Ἑλληνικώτετον αὐτὸν ἐκφραστικὸν τρόπον.

Γενικῶς ἢ μετάφρασις, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ κύριον σῶμα τοῦ βιβλίου, εἶναι καὶ ἀκριβῆς καὶ εὐπρεπὴς ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων καὶ κομψὴ καὶ εὐρυθμὸς, ἐναρμονίζεται δὲ κατὰ τὸν ἐπιτυχέστερον τρόπον μὲ τὴν ἄλλην φιλόκαλον διακόσμησιν τῆς ἐξόχου αὐτῆς ἐκδόσεως.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Γεωργίου Ἀθ. Τουρλίδη, Θεῖον καὶ λατρεία εἰς τὸν Ὁράτιον. Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην καὶ διασάφησιν τοῦ προβλήματος τῆς πρῶμου καὶ μεταγενεστέρας Ὁρατείου θεολογίας, διδακτορικὴ διατριβή, Ἀθήναι, 1986, 88 σελ.

Ἡ ὡς ἄνω ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβὴ ἀποτελεῖ καρπὸν πολυετοῦς φιλολογικῆς ἐρεῦνης τοῦ κ. Γ. Ἀθ. Τουρλίδη, ἢ ὁποία ἤρchiσεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἐπερατώθη δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Σορβόννης Παρισίων. Τὸ ὑπὸ παρουσίᾳσιν ἔργον, ἀρχόμενον διὰ συντόμου παρουσιάσεως τῶν δύο θρησκευτικῶν ρευμάτων, ἀντιμέτωπος τῶν ὁποίων εὐρέθη ὁ Ὁράτιος (ἦτοι τοῦ ἀρχεγόνου φυσιοκρατικοῦ καὶ τοῦ ὑστερωτέρου φιλοσοφικοῦ: σελ. 9-11), διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν διαπραγματεύεται εἰς δύο κεφάλαια τὴν θρησκευτικότητα καὶ τὴν λατρείαν εἰς τὴν ποιήσιν τοῦ Ὁρατίου (σελ. 13-32). Τὸ πρῶτον κεφάλαιον (σελ. 13-22) ἀποτελεῖ διεξοδικὴν καὶ εἰς βάθος μελέτην τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς παρουσιάζει εἰς τὸ ἔργον του τὴν ἐπιφάνειαν τῶν θεῶν, τὸ δὲ ἔτερον ἀναλύει κατὰ τρόπον ἐνδελεχῆ τὴν θεοκρατικὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ. Τὸ δεῦτερον μέρος τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Τουρλίδη (σελ. 33-62) ἀπο-